

ปฏิรูปสื่อเพื่อรองรับระบบดิจิทัล

ผศ.สุพล พรหมมาพันธุ์

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 5047 วันศุกร์ที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2553 หน้า 4

กระแสการปฏิรูปสื่อ โด่งดังมาสักระยะหนึ่งแล้ว กอปรกับแผนการสร้างความปลอดภัยแห่งชาติ (Road Map) ของรัฐบาลที่ได้ประกาศออกมา ซึ่งมีทั้งหมด 5 ข้อ การปฏิรูปสื่อ ได้มีปรากฏอยู่ในข้อ 3 ความว่า การปฏิรูปสื่อ โดยจะมีการแก้กฎหมาย และสื่อในความหมายนี้ คือ สื่ออินเทอร์เน็ต รวมถึงสื่อออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ Twitter, Facebook, และสื่อโทรทัศน์ ดาวเทียม เคเบิลทีวี วิทยุชุมชน ผมเองได้ติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่บ้างเหมือนกัน ซึ่งเมื่อไม่นานมานี้ได้มีการจัดงานโดยสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ร่วมกับ สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งชาติ, สมาคมนักข่าววิทยุและโทรทัศน์ไทย, สถาบันนิคมวลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทย และมหาวิทยาลัยศรีปทุม จัดประชุมใหญ่วิชาการวิชาชีพสื่อสารมวลชนระดับชาติ ประจำปี 2553 ระหว่างวันที่ 22-23 กรกฎาคม พ.ศ. 2553 ณ ห้องบัวหลวงแกรนด์รูม มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตบางเขน ในหัวข้อ “ปฏิรูปสื่อ สู่อุตสาหกรรม”

เรื่องที่คนพูดถึงกันมากที่สุดเกี่ยวกับปฏิรูปสื่อ รวมถึงก่อนหน้านี้ด้วย คือ (1). พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ, และ (2). พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์ฯ สำหรับ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ซึ่งต้องควรมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ทั่วถึง โดยต้องปราศจากการปิดกั้นจากภาครัฐ โดย พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ ส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ตอนนี้ ได้มีออกมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ซึ่งออกมาหลายปีแล้ว และส่วนใหญ่เน้นไปที่ข้อมูลข่าวสารของทางราชการเป็นหลักยังไม่ครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทั่วไปอย่างแท้จริง

ประเด็นเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ นี้ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ทรรศนะว่า “อำนาจที่รัฐได้ไปจาก พ.ร.บ. นี้ที่อยู่ในขณะนี้ รัฐใช้มันอย่างที่ไม่ใครสามารถตรวจสอบถ่วงดุลได้เลย เป็นอันตรายต่อการไหลเวียนของข่าวสารข้อมูลอย่างยิ่ง กฎหมายใหม่เพื่อการปฏิรูปสื่อจึงต้องลดอำนาจรัฐลง และสร้างกระบวนการที่อำนาจรัฐในการใช้ดุลพินิจ ต้องถูกตรวจสอบหรือยับยั้งได้ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันหนังสือพิมพ์ต่อสู้เพื่อเสรีภาพของตนมานาน กว่าสังคมจะยอมรับว่าเสรีภาพของหนังสือพิมพ์มีความสำคัญ สื่อทางเลือกซึ่งเป็นสื่อชนิดใหม่ที่กำลังมีบทบาทมากขึ้น ก็ควรได้เสรีภาพของตัวเอง โดยไม่ต้องใช้เวลาต่อสู้ยาวนานอย่างนั้น ไม่ว่าจะเป็สื่อออนไลน์, วิทยุชุมชน, โทรทัศน์ชุมชน, หรือสื่อประเภทอื่น ต้องได้รับหลักประกันเรื่องเสรีภาพเหมือนกัน ต้องเข้าใจว่า เราอาจกำลังก้าวเข้าสู่ยุคสมัยที่สื่อจะมีขนาดเล็กกลง และครอบคลุมตอบสนองต่อผู้คนในวงแคบกว่าเดิม แต่ทุกคนกลับเข้าถึงสื่อได้ง่ายกว่า” หากดูความตามมาตรา 9 (8) แห่งพระราชบัญญัตินี้เน้นให้ความสำคัญอิสระในการเปิดเผยข้อมูล ความว่า มาตรา 9 ภายใต้บังคับมาตรา 14 และมาตรา 15 หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด ในที่นี้ขอนำมาเฉพาะความใน (8) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจสอบได้ตามวรรคหนึ่งถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา 14 หรือ มาตรา 15 อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจสอบ ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มีคำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่สมควรหน่วยงานของรัฐ โดยความ

เห็นชอบของคณะกรรมการจะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้อีกในกรณีนี้ ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบ ทั้งนี้ เว้นแต่จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น คนต่างด้าวจะมีสิทธิตามมาตรา 17 นี้เพียงใดให้เป็นไปตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง

ในส่วนของ พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์นั้น ด้วยในปัจจุบันกระแสโลกได้ปรับเปลี่ยนเข้าสู่ยุคดิจิทัล การทำธุรกรรมเกือบทุกอย่างขึ้นอยู่กับอินเทอร์เน็ตที่เรียกว่า **ธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ (e-Business)** ซึ่งมีทั้งการซื้อขายสินค้า การประมูลสินค้า การแลกเปลี่ยนสินค้า การโฆษณาสินค้า การบริการในลักษณะต่างๆ รวมทั้งระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์ อย่างเช่น Facebook, Twitter ทำให้เกิดอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ลักษณะต่างๆ ขึ้นมากมาย ได้แก่ การขโมยฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ การเจาะระบบ การทำสำเนาซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์อย่างผิดกฎหมาย การขโมยบัตรเครดิต การขโมยการสื่อสารข้อมูล เช่น การลักลอบใช้เครือข่ายของบุคคลอื่น การถ่ายโอนเงิน การเข้าถึงแฟ้มข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาต การหมิ่นประมาท การด่าทอ กล่าวเสียดสีให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย และการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัว เป็นต้น รัฐควรมีบทบาทในการปกป้องความปลอดภัยของข้อมูลและผดุงความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสื่อออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนที่เข้าถึงสารสนเทศทางออนไลน์มีความมั่นใจทั้งในแง่ของความเป็นส่วนตัว และการทำธุรกิจ ดังนั้น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ต้องมีการทบทวนปรับปรุง เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เรียกกันว่า **ระบบดิจิทัล** ที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในที่นี้ขอยกตัวอย่างมาตรา 17 ผู้ใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้นอกราชอาณาจักร และ (1) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนไทย และรัฐบาลแห่งประเทศที่ความผิดได้เกิดขึ้น หรือผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ หรือ (2) ผู้กระทำความผิดนั้นเป็นคนต่างด้าวและรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายได้ร้องขอให้ลงโทษ จะต้องรับโทษภายในราชอาณาจักร เกี่ยวกับเรื่องนี้ เคยมีกรณีเกิดขึ้นที่มีคนโพสต์ข้อความอันก่อให้เกิดความเสื่อมเสียลงในเว็บ YouTube ทางประเทศไทยไม่สามารถนำคนที่กระทำความผิดมาลงโทษได้ อ้างว่าเซิร์ฟเวอร์อยู่ต่างประเทศ และไล่เสียกันนี้ กรณีของโทรศัพท์สมาร์ทโฟนแบล็คเบอร์รี่ ซึ่งมีการส่งข้อความและจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงกันทั่วโลก ซึ่งในนั้นอาจข้อความลับ มีข้อความที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ เราก็ไม่สามารถทำอะไรได้ เพราะว่าเซิร์ฟเวอร์อยู่ต่างประเทศเช่นเดียวกัน ในกรณีอย่างนี้เราควรจะปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์กันอย่างไรดี เพื่อให้สามารถครอบคลุมการกระทำความผิดซึ่งอยู่นอกราชอาณาจักร เช่น การลงนามความร่วมมือระบบดิจิทัลระหว่างประเทศ เป็นต้น

อีกกรณีหนึ่ง คือควรมีการออกหมายรองรับลายเซ็นดิจิทัล (Digital Signature) หรือลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เติบโตมากยิ่งขึ้น เพราะในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็ได้มีการออกกฎหมายรองรับลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์นี้แล้วเช่นกัน ทำให้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยเรายังไม่มีกฎหมายออกมารองรับเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรง จึงทำให้ระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ยังไม่คืบหน้าเท่าที่ควร

ดังนั้น การปฏิรูปสื่อ ควรมีการออกพระราชบัญญัติหรือกฎหมายเพื่อมารองรับระบบดิจิทัล ซึ่งตอนนี้ได้ทวีความสำคัญขึ้นทุกขณะ ด้วยแนวโน้มทั่วโลก ได้มีการลดการใช้กระดาษ โดยหันมาใช้กระดาษอิเล็กทรอนิกส์แทน ซึ่งจะช่วยให้ลดต้นทุน และประหยัดงบประมาณได้เป็นอย่างมาก แถมยังช่วยลดภาวะโลกร้อนอีกด้วย.